

De Vlaamse regering stelde in 2009 dat één vijfde van alle plaatsen in de gesubsidieerde kinderopvang voortaan naar kinderen uit kansengroepen moet gaan. Die 20%-norm wordt in Brussel al door 80 van de 94 Nederlandstalige kinderdagverblijven gehaald. Ilse Verbeke, lokaal coördinator bij de Vlaamse Gemeenschapscommissie, vertelt hoe dat komt.

Kinderopvang voor iedereen in Brussel

Kinderopvang in Brussel is een complexe zaak. Niet alleen is er een nijpend tekort aan plaatsen, de hoofdstad ziet haar bevolking pijlsnel toenemen en de sociale mix is er bonter dan elders in het land. Daarom wordt er al jaren aan een toegankelijke kinderopvang gewerkt. Aan de Nederlandstalige kant begon het verhaal in 2001. De Vlaamse Gemeenschapscommissie, die in Brussel de gesubsidieerde kinderopvang in goede banen leidt, lanceerde een experiment waarbij plaatsen werden voorbehouden voor kinderen wiens ouders een inburgeringstraject volgden. Het werd de eerste stap in een lang proces van bewustwording. Actie op grotere schaal kwam er in 2005: bij een nauwkeurige telling van het precieze aantal plaatsen en het gebruik bleek dat gesubsidieerde voorzieningen vooral werden bevolkt door kinderen van tweeverdieners. 'Die telling toonde dat er een merkwaardig effect speelde', legt Ilse Verbeke uit. 'De overheid investeert wel in opvang voor

iedereen, maar de voordelen gingen veel vaker naar hogeropgeleiden dan naar kansengroepen. Door het gebrek aan plaatsen, werd wie eerst kwam eerst bediend. Een plaats in de opvang vinden, blijft voor iedereen moeilijk. Maar mensen met een goede, regelmatige job krijgen dat 'makkelijker' georganiseerd dan wie onregelmatige uren heeft of werk zoekt. Die laatste groep valt sneller uit de boot en is aangewezen op zelfstandige opvanginitiatieven die in Brussel vaak duurder zijn.'

Wegbereiders

Uit een onderzoek dat Kind en Gezin daarop in de rest van Vlaanderen organiseerde, bleek dat effect overal te spelen. Daarom besloot men de 20%-norm in te voeren. Tot vandaag is de regel niet dwingend, de meeste Vlaamse opvanginitiatieven halen hem ook niet. Logisch, vindt Verbeke: het is een proces dat veel tijd vraagt. 'De schaarse is het grootste probleem. Overal in Brussel zijn

opvangplaatsen te kort en dat maakt het lastig om leidinggevenden over de streep te trekken. Ze krijgen zoveel aanvragen, moeten zo vaak weigeren – en nu wordt hen ook nog eens gevraagd om actief naar kansengroepen toe te stappen. De situatie in Brussel is ook vrij uniek, de stad valt niet te vergelijken met een gemeente waar de problematiek van kansarmoede vaak minder prominent is. In Antwerpen of Gent kent men die problematiek wel en ook daar wordt al jarenlang gewerkt rond toegankelijkheid.' Om de plaatsen in Brussel beter verdeeld te krijgen, startte de Vlaamse Gemeenschapscommissie met enkele lokale samenwerkingsverbanden. Leidinggevenden van verschillende voorzieningen werden er rond de tafel gebracht om ervaringen uit te wisselen. Opvanginitiatieven werden niet verplicht om aan deze regiogroepen deel te nemen. Maar de VGC hield wel een stok achter de deur: wie dat wel deed, kreeg voorrang bij uitbreiding. 'Als lokale overheid

de taalontwikkeling van alle kinderen bevorderen. Dat er bijgeschoold en veranderd moet worden, daar zijn we ons erg van bewust.'

Over de streep

En die aanpak loonde: de voorzieningen die als eerste in de regiogroepen stapten, bleken de grootste pleitbezorgers om ook de anderen te overhalen. Momenteel participeren al 80 opvanginitiatieven en toch blijft het moeilijk om kansengroepen te bereiken. Ilse Verbeke: 'Een eerste must is dat je als voorziening bewust plaatsen voor deze groep voorbehoudt. We beseffen dat het moeilijk is om 'neen' te zeggen tegen ouders die op zoek zijn, leidinggevenden moeten dat al zo vaak doen. Maar je moet doelbewust plaatsen reserveren, anders loopt het binnen de kortste keren weer vol. Dus je moet nu die beslissing nemen om het effect op langere termijn te voelen. We stimuleren

'Het vraagt een andere aanpak, je moet de souplesse hebben om ieders eigenheid een plaats te geven.'

hebben wij ook een adviserende functie bij Kind en Gezin', klinkt het. 'Voorzieningen die meewerkten, hadden een voetje voor en werden ook beloond. Niet financieel, maar we boden wel gratis bijkomende vorming en extra ondersteuning. Daar hebben we hard op ingezet. We wisten: werken met kansengroepen vraagt een andere aanpak en extra zorg, omdat ze in een probleemsituatie zitten, omdat ze niet vertrouwd zijn met kinderopvang, omdat ze andersstalig zijn... Met onze trajecten 'Groeien in taal' ondersteunen we opvanginitiatieven op de werkvloer. Samen met de professionals oefenen onze taalondersteuners pedagogische, communicatieve en taalstimulerende principes die

initiatieven ook om actief op zoek te gaan naar mensen uit kansengroepen. Om naar de VDAB, het OCMW en andere sociale voorzieningen te stappen. Daarbij is het belangrijk dat ze buurtgericht werken. Dat is in Brussel vaak een probleem: begeleiders en leidinggevenden wonen niet in de buurt waar ze werken, ze weten soms niet dat het OCMW om de hoek ligt.' In één regio wordt momenteel al geëxperimenteerd met een centrale registratielijst. Daarnaast wordt er in alle regiogroepen op een eenvormige manier gewerkt rond doorverwijzing van dringende opvangvragen. 'Die komen vaak van mensen uit kansengroepen die plots werk vinden of een opleiding starten. Voorzieningen die ➤

een vraag krijgen waar ze niet kunnen op ingaan, sturen die door naar andere voorzieningen in de regio of in de regio waar één van de ouders werkt.'

Hebben en houden

Kansengroepen door de deur krijgen, is één ding. Maar ze ook houden, is nog een ander paar mouwen. 'Daar is een grote rol voor het team weggelegd', weet Verbeke. 'Het is superbelangrijk om het kindje én de ouders te laten wennen. Begeleiders moeten tijd nemen én krijgen om te praten met mama en papa. Soms is het ook nodig om je principes te versoepelen. In het kinderdagverblijf slapen kinderen bijvoorbeeld op hun rug, zo wordt door Kind en Gezin voorgeschreven. Maar veel kinderen in Afrikaanse gezinnen zijn andere slaaphoudingen gewoon. Ze vallen in slaap in de draagdoek, of op mama's buik. Als je daarin te streng bent, kan dat problemen opleveren. Dan vindt zo'n kindje z'n draai niet en geeft mama haar job weer op om-

over hun familie, bijvoorbeeld met 'de familiemuur' waarbij je ouders vraagt om foto's van zichzelf en het gezin mee te brengen. Kinderen tonen aan elkaar wie hun mama en papa zijn en voelen zich sneller op bekend terrein.'

(R)echt voor iedereen

Bij de VGC denken ze al hardop na over de toekomst. In het nieuwe decreet dat bij de Vlaamse regering op tafel ligt, staat immers dat er op lokaal niveau loketten kinderopvang komen waar ouders terecht kunnen met hun opvangvraag. 'De uitwerking daarvan zijn we inhoudelijk met de sector aan het bekijken', legt Verbeke uit. 'Zo'n loket biedt nog geen garantie voor een betere verdeling want er wordt enkel gefocust op de centrale registratie van de aanvragen én de beschikbare plaatsen, niet op de manier van toewijzen.' Momenteel ligt er in de Brusselse regiogroepen dan ook een verregaand voorstel op tafel: werken met centrale toewijzing, zoals dat ook bij de Stad Gent gebeurt. Dat houdt in dat voorzieningen niet langer zelf kiezen, maar dat de plaatsen vanuit het lokaal loket worden bedield. Daar wordt beslist wie waar terecht kan. 'Maar elke voorziening geeft natuurlijk wel door welke mix ze wil', aldus Ilse Verbeke. 'Een loket zonder afspraken over toewijzing kan in een grootstad niet werken. Als iedereen zomaar van de wachtlijst plukt wie hij nodig heeft, zullen sommige mensen onvermijdelijk op de lijst blijven staan. Centrale toewijzing is het enige echt eerlijke systeem, maar het werkt enkel als ook alle opvangvoorzieningen mee in het plan stappen.' En dat heeft nog heel wat voeten in de aarde, beseffen ze bij de VGC. Een termijn willen ze er daarom niet op kleven. 'De toepassing van het nieuwe decreet kinderopvang zal nog een jaar of vier op zich laten wachten, dat is zeker ook de tijd die we voor het opzetten van zo een systeem nodig hebben', klinkt het. Dat het een moeilijk onderwerp blijft waarmee vooral de leidinggevend en raden van beheer bezig zijn, weten ze ook. 'Voor veel begeleiders is het nog een ver-van-mijn-bed-show. Er is een mentaliteitswijziging nodig, het gaat immers om de vraag: wat moet kinderopvang zijn? Die is niet alleen om economische redenen belangrijk, maar ook om sociale en pedagogische. Kinderopvang is een recht voor elk gezin. Van die gedachte moeten begeleiders doordrongen raken. Ze moeten ruimte en tijd krijgen daar aan te werken en daarbij verdienen ze een leidinggevende die hen stimuleert.' ◀

dat het met de opvang niet lukt. Je moet dus de souplesse hebben om met ieders eigenaardigheden om te gaan. Natuurlijk kan een begeleider niet de hele tijd met een kindje op schoot zitten tot het in slaap valt, dat is onhaalbaar. Maar in een eerste fase is dat misschien net nodig. Want als je kinderdagverblijf best veel moeite heeft gedaan, zou het zonde zijn wanneer ouders om deze reden afhaken. Dat is ook de grote frustratie van de sector, zeer begrijpelijk. Maar het vraagt nu eenmaal een andere aanpak: je moet bereid zijn ieders eigenheid en cultuur een plaats te geven. En dat gaat ver, het raakt aan alle aspecten van je aanpak en werking. Door families te betrekken bij de opvang, vergroot je de slaagkansen. Met laagdrempelige ontmoetingsmomenten zoals een ontbijt of een zangavond geef je ouders de kans om zich thuis te voelen in de opvang. Ook andersom werkt dat: laat kinderen vertellen